

Гладій О.М., студентка

*Науковий керівник – Бистров Я.В., д-р філол. наук, професор
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

ФУНКЦІЇ АЛЮЗИВНИХ ОНІМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Власні імена посідають значне місце в складі лексики будь-якої мови. Їх специфіка здавна привертала увагу дослідників в різних галузях науки – історії, географії, лінгвістики, філософії й багатьох ін. Наука про імена має міждисциплінарний характер, об'єднуючи в собі дані історії, географії, культурології, соціології, психології, лінгвістики і багатьох інших наук, що робить її особливо привабливою для дослідників. Іменем позначаються слова, символи й одиниці мови. Імена є національним надбанням, але з іншого боку, існує безліч інтернаціональних імен, і сучасні процеси глобалізації ведуть до того, що імена змінюють національність або стають інтернаціональними.

Історико-культурні процеси вели до розділення імен на класи – «високі», «низькі» імена, імена царюючих сімей, імена простонародні, імена для середнього стану. Із плином часу пласти імен переміщуються як по вертикальній, класовій осі, так і географічній, імена набувають асоціації, змінюють значення, втрачають свій сенс і набувають новий [1, с. 11].

Оніми художнього тексту – це особлива філологічна проблема, оскільки в літературному творі власна назва є важливим та органічним елементом його стилістичної системи, виконуючи активну роль у створенні загальної образності твору. Художній текст є функціонально замкненою системою естетично організованих мовленнєвих засобів, тому власна назва в ньому набуває багатьох смислових зв'язків, складних асоціацій і конотацій, які й утворюють його індивідуально-художню семантику, що значно відрізняється від власне мовної [3, с. 151].

В основі сприйняття художнього слова лежить діалог письменника з читачем, творче розуміння якого обумовлено його культурою, змістом тезаурусу, його особистістю і навколишньою дійсністю. Тезаурусом в широкому розумінні слова називають сукупність накопичених людиною знань, а в більш вузькому – словник, що відображає ці знання і досвід [2, с. 97].

Завдяки своєму досвіду і під впливом історичних змін читач може іноді навіть збагатити, розширити зміст тексту, а також звузити і видозмінити його. Різного роду інтертекстуальні включення надають тексту абсолютно нові відтінки і зміст. Самі автори творів уводять маркери інтертекстуальності у вигляді прямої вказівки на джерело у зносках або у словах якого-небудь персонажа, або ж в епіграфах. Основними маркерами реалізації категорії інтертекстуальності в будь-якому тексті можуть слугувати цитати, алюзії, афоризми, іностильові вкраплення.

Алюзія постає як запозичення якогось елемента із стороннього тексту, що служить відсиланням до тексту-джерела, що є знаком ситуації, що функціонує як засіб для ототожнення певних фіксованих характеристик.

Алюзивним слово виступає як знака ситуаційної моделі, з якої за допомогою асоціацій співвідноситься текст, що містить алюзію [4, с. 43]. Тим

самим відбувається взаємодія між літературно-художніми творами, яку називають алюзивним процесом.

Алюзія є вербальним засобом, з допомогою якого автор може висловити свої ідеї у більш стислій формі, для цього він наче підсумовує їх в певну оболонку. Завдання читача – побачити цю оболонку в тексті і розкрити ту ідею, яка в ній міститься, ту приховану інформацію, що вона в собі таїть. У читача можуть виникнути численні асоціації, але для того щоб правильно визначити те, що мав на увазі автор, необхідні прецедентні знання.

Так, при знайомстві з іменем Рапунцель у свідомості реципієнта автоматично виникає персонаж з казки братів Грімм і ті ознаки, які слугують основою для метафоричного переносу його образу: «*I have kept mine. I can still sit upon it.*» *She added surprisingly, «Rapunzel, Rapunzel, let down your hair. Not that I could have ever let it down from a second-floor flat»* (Greene, *Travels with my Aunt*).

У казці братів Грімм у Рапунцель було красиве довге волосся. Мачуха-чаклунка заточила її у високу вежу, в якій немає дверей, тільки вікно. Коли мачуха хотіла відвідати дівчину, Рапунцель звішувала свою косу і чаклунка піднімалася по ній.

У романі Грема Гріна тітонька Серпня, помітивши як рідіє волосся свого племінника, гордо показує йому своє волосся, яке раніше було довгим і красивим, майже як у Рапунцель. Таким чином, тітонька Серпня і Рапунцель зовні схожі завдяки волоссю. Проте тітонька Серпня відзначає, що її волосся все ж таки не досить довге, щоб спускати його з вікна третього поверху [2, с. 97].

Поняття «волосся» може бути представлене й іншими алюзивними онімами. Звернемося до іншого відомого літературного персонажу – леді Годиві: «*Honest people as the woodlanders were, it was hardly to be expected that they could remain immersed in the study of their trees and gardens amid such circumstances, or sit with their backs turned like the good burghers of Coventry at the passage of the beautiful lady*» (Hardy, *The Woodlanders*).

У наведеному вище уривку з роману «В краю лісів» Т. Гарді алюзія *like the good burghers of Coventry at the passage of the beautiful lady* має більш розгорнуту організаційну структуру в порівнянні з розглянутими вище типами алюзії. У цьому прикладі спостерігаємо складну багатокомпонентну алюзію. Алюзія такого типу об'єднує декілька взаємопов'язаних і взаємозамінних компонентів, які відтворюють в новому контексті повну або часткову схему подій, описаних у тексті-джерелі.

У нашому прикладі автор використовує алюзію на прекрасну леді Годиву і благородних городян Ковентрі. Згідно з легендою, Годіва була прекрасною дружиною графа Леофріка.

Піддані графа страждали від непомірних податків, і Годіва просила свого чоловіка знизити податковий гніт. Леофрік сказав, що знизить податки, якщо його дружина проїде оголеною на коні вулицями Ковентрі. Годіва пішла на цей крок, хоча і трохи схитрувала – вона попросила мешканців міста у призначений день закрити віконниці і не визирати на вулицю. Так, прикривши свою наготу волоссям, вона проїхала через все місто. Граф був уражений самовідданістю жінки і, стримавши своє слово, знизив податки.

Отже, алюзія як вид прихованого сенсу є засобом передачі імпліцитного змісту висловлювання, вимагаючи від реципієнта знань прецедентних текстів.

Кожен літературний напрям і відповідно творчість окремих авторів характеризуються своїм ставленням до використання алюзій, вибору джерел та визначення тієї ролі, яка відводиться їм у художніх творах. Без урахування інтертекстуальних зв'язків, без знайомства з реальним художньо-естетичним контекстом твору сприйняття авторського задуму, ідеї виявляється неповним. Завдання дослідника полягає в тому, щоб відчути, розпізнати у творі моменти, що містять алюзивну інформацію та розкрити закодовані в них смисли.

Література

1. Бирюкова О.А. Текстобразующие функции имен собственных в аспекте идиостиля (на материале коротких англоязычных рассказов XX века): автореф. дис. ... канд. филол. наук / О.А.Бирюкова. – Нижний Новгород, 2009. – 24 с.
2. Крюкова И.Ф. Функциональная нагрузка периферийных онимов в современном художественном тексте / И.Ф.Крюкова // Материалы юбилейной конференции, посвященной 60-летию филол. ф-та ВГУ. – Вып. 1. Языкознание. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 2002. – С. 96–102.
3. Поэтическая ономастика: проблемы и перспективы развития (по следам VII Всеукраинской ономастической конференции) // Восточно-украинский лингвистический сборник: сб. научн. тр. – Донецк : Донеччина, 1999. – Вып. 5. – С. 151–170.
4. Христенко И.С. К истории термина «аллюзия» / И.С.Христенко // Вестник Моск. ун-та. Сер. 9. Филология. – 1992. – Вып. 6. – С. 43–49.

Філон К. О., студентка

*Науковий керівник – Князь Т. М., канд. філол. наук, доцент
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва*

МІЖСОБИСТІСНІ ВІДНОСИНИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода увійшов в історію культури українського народу як видатний письменник, педагог, філософ. Головною проблемою світобачення Г. Сковороди була проблема людини, її щастя та шляхів досягнення цього щастя. Основною тенденцією творчості філософа та особистого життя були рефлексії над людиною, зокрема релігійною, та її душею, що проходять лейтмотивом крізь увесь його доробок [2, с.104].

Шукаючи джерело людських знань, він, насамперед, звертався до відчуттів, адже відчуває не душа, а людина разом з її тілом. Людське щастя втілюється не лише в сердечній радості, задоволенні духовних потреб, а й у праці. Філософ підкреслює, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина повинна обрати заняття, що приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Усі заняття добрі лише тоді, коли людина їх виконує з внутрішньою схильністю та щирим бажанням.

Григорій Сковорода вважав, що пізнання має велике практичне та естетичне значення. Прагнення пізнати природу і самого себе вважав однією з рис характеру, особливості і «призначенням роду людського». Свої погляди на міжособистісні відносини Г. С. Сковорода найбільш яскраво висловлює в